

Največja korist otrok so uravnoteženi stiki z obema staršema

13. 8. 2020 Društvo DOOR opozarja na neustreznost Družinskega zakonika ter sodno socialne prakse poteka razveznih postopkov. Ti so dolgoletni, dragi in diskriminatorni. Ko bo v Družinskem zakoniku zapisana definicija, da je tudi po razvezi "Največja koristi otrok uravnotežen stik z obema staršema", bo podan nujni (*condicio sine qua non*) pogoj za bistveno izboljšanje razveznih kalvarij.

Potek razveznih postopkov v Sloveniji je neustrezen. Družinski zakonik (DZ), ki je stopil v veljavo aprila 2019 je situacijo v pomembnem delu še poslabšal. Izpolnil ni nobenega od treh ciljev, ki so si jih avtorji/ce zadali/e: 1. Izboljšati položaj otrok pred, med in po razvezi. 2. Hitrejše reševati zadeve na družinskem področju. 3. Okrepiti vlogo in s tem kadrovske in finančne položaja centrov za socialno delo. Naj bi sicer razbremenil cds-je a je na drugi strani zagotovo dodatno obremenil sodišča, ki so od csd-jev prevzela pristojnosti o odvzemih otrok, rejništvi, posvojitvah in namestitvah mladoletnikov v zavode in s tem posledično podaljšal reševanje postopkov. Tudi zaradi naslovov kot je: »[Pričevanje socialne delavke: Ne zmoremo več, jokamo, doživljamo osebne stiske](#)« (Vir: Siol.net, 29. 7. 2020), kjer med drugim preberemo izjavo delavke csd, da je »Sistem csd-jev je totalno sesut«, je težko verjeti, da so cilji doseženi. Problemi razvez pa so sploh ostali nenaslovljeni.

Razvezni postopki so že pred tem praviloma trajali preko 6 let (vir: Vrhovno sodišče RS, Strokovni posvet – Otrok pred sodiščem, 21. 10 2008, Referat [Urada varuha človekovih pravic](#)). Iz omenjenega referata tudi izvemo, da dodelitev otroka v varstvo in vzgojo daje preveliko moč staršu, ki jo ima, da je potrebno zakonodajo urediti tako, da se starša lahko napoti na ustrezno strokovno pomoč, da je pogost pojav odtujitvenega sindroma (PAS), kot hude oblike psihičnega nasilja nad otrokom, da se od otroka pričakuje odločitev, kdaj in kako bo s katerim od staršev izvajal stike, ko se pred tem za očitno zelo zahtevno odločitev, kako urediti stike, nista znala dogovoriti starša in kasneje ne sprejeti odločitve sodišče. V DOOR smo na te probleme javno opozorili že leta 2017 v času priprave DZ (vir: [Državni zbor, 36. seja odbora za delo, družino in socialne zadeve](#)) a jih pisci DZ niso upoštevali.

Z istim problemom so se DOORu sorodna društva ukvarjala že tudi vsaj deset let pred nami. Razvezni postopki so bili že takrat dolgi, dragi in diskriminatorni. Tudi po implementaciji DZ se nakazuje, da bo tako ostalo oz. se bo celo slabšalo. Da je naš strah upravičen je razvidno tudi iz prispevka na [SloTV z dne 13. junija 2020](#), kjer med drugim postrežejo s podatkom, da se je število izvršb otrok v zadnjem letu skoraj potrojilo! 94 v času od maj 2019 - maj 2020, pred tem med 25 in 40 letno.

Na Vrhovnem sodišču (VS) so prepričani, da je stanje tako zato, ker naj bi starši in njihovi odvetniki **pozabljali** na korist otrok (vir: Sobotna priloga 11. 7. 2020, [Nekateri starši in njihovi odvetniki povsem pozabljajo na korist otrok, Intervju z vrhovno sodnico dr. Matejo Končina Peternel!](#)). Nam se zdi tako razmišljanje zavajajoče:

- Ali zdrav, kompetenten starš res lahko kar pozabi na korist svojih otrok?
- Ali etičen odvetnik lahko zastopa starša, ne da bi poskrbel, da se prednostno upošteva koristi mladoletnih otrok svoje stranke?

Poleg tega so sodno procesni postopki in zakoni eni najbolj definiranih sploh in trdno v rokah sodnic (na družinskih oddelkih slovenskih sodišč ni niti enega sodnika). Krivdo za slabosti Družinskega zakonika in sodno socialnih postopkov naprtiti čustveno razrvanim staršem, ki se pri tem borijo za

tisto, kar jim je najbolj sveto in dragoceno – svoje otroke, se nam ne zdi primerno. Še posebej zaradi tega, ker otroci sploh niso deljivi, kot to velja za recimo - krompir ali kos njive.

V DOOR trdimo, da gre pri razvezah v Sloveniji za sistemski in strukturalni problem, saj na problem dolgoletnih, dragih in diskriminatornih ločitev naletimo praktično vedno, ko se starša sama ne moreta sporazumeti o vzgoji in varstvu svojih otrok in ker je problem povezan s celotno sodno vertikalo ter pomembnim delom zakonodaje; poleg Družinskega zakonika tudi Kazenski zakonik. To dokazujejo tudi ne tako redke sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice, ki Sloveniji praviloma očitajo kršenje 6. in 8. člena Konvencije o zaščiti človekovih pavic. Kršenje obeh členov dejansko pomeni omogočanje legalnih ugrabitev otrok (očetom). Naloga države je, da omogoči čim manj travmatično in pošteno rešitev razveznih izzivov. Pot do evropske pavice je pač predolga in predraga, da bi jo lahko izkoriščali množično.

Dr. Jasna Podreka, ki je leta 2017 za MDDSZ pripravila Poročilo o izvedbi analize o zaupanju otrok v varstvo in vzgojo ob razvezah, stikih z otroki ter o ekonomskem položaju žensk in otrok po razvezi, je ugotovila, da csd-ji v svojih strokovnih mnenjih, ki jih kot priporočilo komu naj sodišče zaupa otroke v vzgojo in varstvo, pogosto zapišejo, da naj se otroci zaupajo materi. Pa čeprav ta svojemu partnerju sploh ne priznava starševske vloge, kar zelo verjetno pomeni, da mu bo preprečevala stike. Raziskovalka Tjaša Žakelj pa je ugotovila, da »so sklepi, ko otroke dobi v varstvo in vzgojo mati, zelo enostavni in oče dobi otroka v varstvo in vzgojo le z odsotnostjo skrbi s strani matere.« (vir: Zaplotnik, M. (2019). Največja korist otroka po ločitvi staršev). Iz uradne statistike pa izvemo, da so v devetih od desetih primerov ločitev otroci v Sloveniji zaupani v vzgojo in varstvo materam (vir: GOV.si).

S tem je utrjen utemeljen sum diskriminacije očetov v razveznih postopkih.

V DOOR se sprašujemo ali je taka očitna diskriminacija očetov slučajna ali je sestavni del problema? Če je del problema, potem je del problema tudi g. Peter Svetina, aktualni Varuh človekovih pravic, ki diskriminacijo očetov zanika (vir: Reporter št. 46, 2019). Privoščil si je celo odpoved že najavljenega strokovnega posveta predvidenega na Brdu za 11. 11. 2019 z naslovom: »Odtujevanje otrok: med otrokovo željo in koristjo.« Moralna avtoriteta (?) je to naredila celo brez ustrezne razlage razloga.

Tudi Komisija za preprečevanje korupcije je v [Načelnem mnenju 164](#) ugotovila, da je problem neenake obravnave razvez usidran v širšo sodno socialno prakso. Prične se z nestrokovnim, pristranskim, celo diskriminatornim delom v csd in nadaljuje na družinskih oddelkih sodišč. Za opisano ravnanje sodno socialnega sistema so zapisali, da izpolnjuje zakonske znake navedene v definiciji korupcije po 3. alineji 2. člena ZPKor.

Po do sedaj zapisanem verjetno že lahko utemeljeno podvomimo v to, da je zgolj slab spomin staršev in odvetnikov razlog za slovenske razvezne kalvarije, ki vodijo v neupoštevanje koristi otrok.

Na korist otrok ob razvezah sicer lahko gledamo iz različnih vidikov. Najpomembnejši je zdravstveni. Presunljivo je dejstvo, da razveze povzročajo globoke in trajne posledice na zdravju otrok. Dlje kot trajajo sodni postopki, hujše so. Čustveno nasilje v obliki PAS - sindroma odtujevanja otrok, je redni spremljevalec družinske dinamike ob ločitvah. Profesor Vittorio Carlo Vezzetti je na podlagi več študij ugotavljal biokemične in psihobiološke posledice na mladoletnih otrocih, ki so bili udeleženi v ločitvah. Na ta način je nakazal na nujno potrebo spremembe paradigme razveznih postopkov. Namreč, pri ločitvah ne gre več samo za pravni, socialni in družbeni problem pač pa se v prvi plan postavljajo škodljive posledice za zdravje, predvsem mladoletnih otrok (vir: Vezzetti, V.C. (2016) [New approaches to divorce with children: A problem of public health](#)). Ministrstvo za zdravje smo že večkrat prosili, da se aktivno vključi v zaščito otrok v razveznih postopkih. Zaenkrat brez ustreznega odziva.

Psihično nasilje torej povzroča spremembo statusa zdravja. V primeru čustvenega nasilja gre praviloma za trajne, celo nepopravljive posledice na psihi otrok. Epigenetiki opozarjajo, da se vplivi okolja, recimo stres, ki ga otroci doživljajo med ločitvijo, preko spremenjenih genomov, prenašajo tudi na njihove potomce! Razvezni postopki, ki omogočajo nasilje nad otroci, so nesprejemljivi!

V Sloveniji je preko 2.500 ločitev letno. Torej ločitve ogrožajo zdravje približno 5.000 staršev in dodatno preko 2.000 otrok. Gre torej za izredno ekstenziven problem... zdravstveni, razvojni, vzgojni, sociološki, ekonomski,...in ne zgolj sodni, socialni in družbeni.

Ko smo v DOOR delali analizo stroška razveze, smo prišli do podatka, da očetje za odvetnike in izvedence neredko porabijo tudi po 10.000 eur letno. Strošek N.U. (nasprotne udeleženke - matere) je verjetno podoben. Sklepamo torej, da je sodelovanje v sodno socialni industriji iz vidika njenih izvajalcev, lahko tudi dobra poslovna priložnost.

Na strani izvajalcev so poleg odvetnikov, pomemben izvajalec tudi sodni izvedenci. Njihova izvedeniška mnenja so pogosto kritizirana. Praviloma jih starši z nasprotnim mnenjem drugega izvedenca poskušajo ovreči. Zaradi pomanjkanja sodnih izvedencev vsako izvedeničenje praktično pomeni dodatno leto podaljšanja razveznega postopka. In v kolikor velja v tem času začasna odredba prepovedi ali omejitev stika starša z otrokom, to že pomeni nepopravljivo škodo za razvoj otroka.

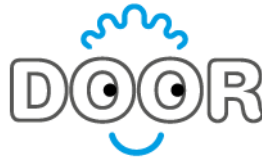
Iz izjave dr. Bernarde Dobnik Renko, predstavnice Zbornice kliničnih psihologov (vir: [Večer, 16. 3. 2019](#)), med drugim preberemo, da je skupno starševstvo ne samo ustavna pravica otrok pač pa tudi razvojnopsihološko najustreznejša rešitev za otroka, ki tako ohranja intenziven in obsežen stik z obema staršema. A v istem članku dr. Dobnik Renkova napoveduje, da se bo z implementacijo DZ povečala tudi potreba po sodnih izvedencih.

O povečanem obsegu dela sodišč z novim DZ govori tudi vrhovna sodnica dr. Mateja Končina Peternel (vir: Sobotna priloga, 11. 7. 2020).

V DOOR smo zbrani uporabniki sodno socialnih storitev. Prepričani smo, da je največja korist otrok ob razvezi njihovih staršev ohranjanje uravnoteženih stikov z obema staršema. Seveda tudi ob upoštevanju Kazenskega zakonika. Na podlagi bogatih izkušenj trdimo, da je rešitev **Sostarševstvo - Uravnoteženo skrbništvo**. Razvezne postopke, še posebej takrat, ko se starša sama ne moreta dogovoriti kateremu od njiju naj bodo otroci zaupani v vzgojo in varstvo, lahko skrajša na 3 mesece.

Sostarševstvo: Oba starša sta nepogrešljiva za zdrav razvoj otroka!

To je pomembno tudi zaradi tega, ker se razvezni postopki danes ne končajo vedno s končno sodbo, pač pa pogosto tudi zaradi:

- izgube pravnega interesa (otroci med sodnimi postopki dočakajo polnoletnost),
- tega, ker staršu zmanjka denarja za sodne postopke,
- poslabšanja zdravstvenega stanja starša (stiska, žalost, obup, nemoč, stres,...).

Pogosto se očetje za boj na sodišču sploh ne odločijo, saj so statistično gledano njihove možnosti za pridobitev otrok v vzgojo in varstvo zaokrožljive na 0 (nič).

Sostarševstvo kot najboljšo rešitev omenja tudi ministrica za pravosodje mag. Liljana Kozlovič. (vir: [Delovni sestanek](#), 22. 6. 2020)

Sostarševstvo je otroku in staršem prijazna ločitvena paradigma. Primerljivo je s [Konsenzualnim modelom](#), ki ga je v Nemčiji pred desetimi leti predstavil sodnik Jurgen Rudolph.

Sostarševstvo – Uravnoteženo skrbništvo, vsebuje 6 obveznih elementov:

1. **V Družinski zakonik uvaja definicijo »Največje koristi otrok, ki je - usklajena glede na mnenje psihologov, razvojnih psihologov, zdravnikov, antropologov, sociologov,...: uravnotežen stik otrok z obema staršema tudi po razvezi».** Danes se v razveznih postopkih veliko časa (let!), za vsak starševski par posebej, za vsakega otroka posebej,... porabi ravno za ugotavljanje največje koristi otrok. Skrajno neresno se nam zdi o tem na sodiščih spraševati mladoletne otroke; po tem, ko se o tem nista mogla niti s pomočjo odvetnikov dogovoriti starša, uskladiti izvedenci in odločiti sodnica. Če otroka ne sprašujemo ali bi hodil v šolo, ali bi na kolesu nosil čelado,... ga ne bomo niti tega ali bi odraščal z obema staršema. O tem smo se zedinili odrasli in strokovnjaki.
2. **V primeru razveze sta oba starša še naprej dolžna skrbeti za skupne otroke – uravnoteženo;** a priori sodna odločitev, četudi je eden od staršev proti. Vzgoja otrok ni zgolj pravica, je tudi dolžnost starša. Če kateri od staršev ne razume potrebe svojega otroka tudi po drugem staršu, se mu s sodno odločbo lahko zmanjšuje njegov čas preživet z otrokom. Na drugi strani pa povečuje denarni prispevek v skupno starševsko blagajno. Ta ukrep deluje tudi kot **varovalka (#1)**. Ob sedanji ureditvi ima starš, ki mu otroci niso zaupani v vzgojo in varstvo, težave celo - pri komunikaciji z otrokovim osebnim zdravnikom, - pri obisku govorilnih ur, - pri spremljavi otroka na prostočasnih aktivnostih ipd. Predlagamo pripravo protokola.
3. **Sodišče ima zakonsko možnost, da starša napoti na obvezni program izboljšave medstarševske komunikacije.** Sodne dvorane so najmanj primeren prostor za razreševanje partnerskih težav. Praviloma je zanje nujno strokovno, celo terapevtsko razreševanje nepredelanih vzorcev iz primarnih družin. Ti so praviloma globoki, dolgotrajni in težko v celoti rešljivi. Z mediacijo, ki jo danes predvideva DZ, pa sploh ne. Opozarjamo tudi, da morajo terapevti med izvajanjem programov imeti možnost sodelovanja s sodišči. Sodišča morajo dobiti povratno informacijo o tem ali nek starš razume potrebo skupnih otrok po kvalitetnem stiku tudi z drugim staršem in dolžnost drugega starša vzgajati svoje otroke. Če je ne razume, se njemu zmanjšuje čas preživet z otrokom, ter sorazmerno povečuje njegov finančni vložek v skupno starševsko blagajno. To se nam zdi tudi primerna **varovalka (#2)** za dvom v uspešnost takih programov, ki ga omenjajo na Vrhovnem sodišču.
4. **Sodišča morajo dosledno preganjati lažne ovadbe vseh oblik nasilništva,** in jih sankcionirati. Preko njih se starš namreč z lahkoto lahko izogiba največji koristi otrok. Posledica njegove, praviloma njene, prijave nasilništva pogosto vodi v izdajo začasne odredbe prepovedi stika starša, praviloma očeta, z otrokom. Prepoved pogosto postane relativno trajna. Razumemo

in podpiramo zakonsko možnost, da se na ta način ščiti morebitna žrtev a ugotavljanje resničnosti prijave mora biti absolutno prioriteto in hitro! In lažna prijava sankcionirana, kar bo **varovalka (#3)**, da se lažne prijave prenehajo. Na ta žgoči problem so opozorili tudi že nekateri odvetniki (vir: izjava odvetnice Simone Marko, [Odmevi](#), 29. 3. 2018) in celo sodnice (vir: Dnevnik 28. 11. 2009, [intervju s sodnico Marijo S. Novak](#)). Tudi na to, da jih svojim strankam pogosto svetujejo odvetniki. O tem žal molči odvetniška zbornica, Urad varuha človekovih pravic in tožilstvo. Ne poznamo niti enega primera, da bi se lažna prijava nasilništva v Sloveniji sankcionirala. To je dober motiv za nadaljevanje take izprijene prakse.

5. **Otroci v razveznih postopkih ne sodelujejo.** Za njih je vsako pojavljanje na sodiščih, policiji, žal tudi na csd, travmatično. Njihovo izjavljanje o tem pri kateremu staršu bi bili raje, je pogosto odvisno od dnevne situacije odnosa s staršem. Je tudi podlaga za kasnejše hude občutke krivde. Praviloma so tudi žrtve PAS in s posledicami podobnimi Štokholmskemu sindromu. S tem bi kršili tudi Konvencijo o otrokovih pravicah. Poleg osnovne dikcije v KOP, je za ta namen potrebno upoštevati tudi njene dodatke in komentarje: CRC, General Comments n.:12 (2009). Predvsem člene 21, 22 in 23, ki opozarjajo na to, da mora biti otrokova volja svobodna in ne predmet manipulacij, nasilništva ali drugih uplivanj. Sindrom PAS pa vse to je. Otroci so na slovenskih sodiščih sicer pogosto, nekateri celo deset in večkrat, sogovorniki sodnic, policije, delavcev na csd. Za njih je to izredno travmatična izkušnja, pa čeprav je opravljena v »otroku prijazni sobi« napolnjeni s plišastimi igračkami in podobami Disneyjevih junakov na stenah.
6. **Preživnino nadomesti skupna starševska blagajna.** Vanjo v enakih deležih prispevata oba starša. Finančne potrebe otrok se določijo za vsako starost posebej, lahko upoštevajo tudi standard staršev, in predstavljajo obvezni minimum, ki ga posamezni starš mora prispevati (podobno t.i. nemškim/düsseldorfskim tabelam). Iz dosedanje sodne prakse je razvidno, da se danes preživnina pogosto uporablja za izsiljevanje, kazni,...in dodatno podaljšuje in še draži sodne postopke. Predstavlja tudi problem diskriminacije in finančnih anomalij (zmanjševanje posojilne sposobnosti za plačnika/co, prištevanje preživnin v dohodek za prejemnico/ka ipd.).

Z uveljavitvijo Sostarševstva se lahko izognemo tudi izvršbam – odvzemu otrok, saj se razlogi zanje razrešijo na obveznih programih izboljšave medstarševske komunikacije. Ti se lahko izvajajo na csd-jih v okviru brezplačnih svetovalnih programov za starše, ki sta jih na [delovnem sestanku 22. 6. 2020](#) omenjala resorna ministra MDDSZ in Ministrstva za pravosodje. Seveda v kolikor se csd-ji strokovno okrepijo. Še bolje pa v okviru koncesijskih izvajalcev, strokovnjakov za medstarševske in medpartnerske odnose. Vsekakor je bolje, da se partnerski problemi rešijo na terapevtskem kavču, kot pa pregrevajo v sodnih dvorinah. V DOOR smo v sodelovanju z dvema priznanima terapevtoma dva taka programa pripravili že pred petimi leti.

Prednosti Sostarševstva so spoznali tudi že na Ministrstvu za pravosodje, je 29. 6. 2020 [poročala STA](#). Upamo, da ga bodo skupaj s predstavniki Ministrstva za zdravje skrbno preučili tudi na MDDSZ in ga vključili v DZ. Ponujamo jim sodelovanje v strokovni skupini za spremembo DZ, katero predlagamo, da se ustanovi. NVO DOOR je del rešitve in ne del problema.

Naše mnenje je, da Sostarševstvo lahko skrajša razvezne postopke na zgolj 3 mesece. Z gotovostjo pa lahko napovemo, da bo to predstavljalo velik finančni primanjkljaj za odvetnike. Razmisliti bi veljalo, da se odvetnikom pomaga na način, da se določi obvezna enotna tarifa, ki jo starša plačata za izvedeno ločitev, ne glede na to koliko časa traja. Predlagamo 10.000 eur.

Iztok Ivančič, predsednik društva